

SLOVENSKA.

„Slovenska Matica“ je izdala za l. 1904. 6 knjig. V „Knezovi knjižnici“ sta dva Cankarjeva spisa: „Potepuh Marko in kralj Matjaž“ ter „V mesečini“ in Kostanjevčev „Brez zadnjega poglavja“. „Prevodi iz svetovne književnosti“ prinašajo Zupančičev prevod „Beneškega trgovca“. O teh spisih še izpregovorimo. Nova knjiga svoje vrste so dr. J. Vošnjakovi „Spomini“. Tu imamo prvi zvezek, ki obsega čas od l. 1840. do 1867. Ne da bi se spuščali v posameznosti, moramo reči, da bi bil pač prvi del te knjige brez škode izostal ali se le kaj res značilnega in zanimivega iz njega podalo, iz drugega dela bi bil pa lahko tudi marsikak privatissimum ostal v miznici gospoda pisatelja, ker je za veliko javnost brez pomena. Kam bi prišli, ako bi vsi starejši pisatelji zdaj začeli v „Matici“ objavljati „spomine“ na razne svoje izprehode, pogovore in zabave, kje so bili in kaj so jedli in kako skrivnost so zaupali pri kaki čitalniški zabavi svoji plesavki itd. Največ vredne so podobe raznih slovenskih rodoljubov in črtice o njih. O drugem zvezku, ki bo segal že bolj v razvoj sedanosti, pričakujemo, da ne bo preveč subjektiven. — Dr. Simoničeva „Slovenska bibliografija“ letos nadaljuje naslove knjig od l. 1550.—1900. — Dr. Štrekljeve „Slovenske narodne pesmi“ prinašajo pesmi na kolu in plesu, svatovske, pivske in o veseli družbi (5181 do 5831). — „Zbornik znanstvenih in poučnih spisov“ (uredil L. Pintar) objavlja dva spisa: Dr. Fran Ilešič priobčuje „Korespondenco dr. Jos. Muršeca“, kateri je pridal silno natančna kazala, dr. Janko Šlebinger pa „Slovensko bibliografijo za l. 1904.“ Iz nje posnemamo, da je l. 1904. izhajalo na Slovenskem nič manj nego 80 časopisov in osemnajst zbornikov. Koliko je zapisnik knjig in spisov natančen, nismo mogli zasledovati, priznati pa moramo, da je uredba zistematična in praktična. — „Matica“ je l. 1904. štela 3138 društvenikov. L.

Ruska moderna. Gorkij, Andrejev, Skitalec, Bunin, Čirikov. Novele in črtice. Prevela Minka Govekarjev a. V Ljubljani 1905. Natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr in Fed. Bamberg. — Ko je bil drugodi književni trg že davno bogato založen z ruskimi knjigami v raznih prevodih, smo se Slovenci šele v zadnjih časih začeli pečati intjimeje s spoznavanjem ruske duše, in to je takisto tudi Ruse privabilo, da so že dokaj pisali o Slovencih, mudili so se med nami njih učenjaki in so že marsikaj preveli iz naše literature na ruščino. In iz literature zadnjih let lahko dokažemo, da ta stik ni prešel brez sledu v našem slovstvu. Brez izjeme lahko rečemo, da so vsi mladi literarni talenti hodili in še hodijo v šolo k Rusom, in ne na škodo. Kdor čita razgovore mužikov pri Tolstem, kdor zasleduje impresijske slike ruskih modernikov izmed mas, ta se začudi in reče: To so pa naši kmetje! Prav tako možujejo, tako se krečejo — vse kakor pri nas. Naravno je, da ta naivna, preprosta duša in beseda pri rafiniranem Francozu zbudi senzacijo. V nas bi morala zbuditi samo Metelkov izrek: „Vse imamo, pa na znamo...“ Zato je ustregla pisateljica Minka Govekarjeva vsakomu, ki se zanima za rusko moderno, ker je podala v prevodu nekaj značilnih novel in črtic izpod peresa peterih najvažnejših zastopnikov ruske moderne.

Omenjam naj takoj, da je prevod vesten — primerjal sem ga na več mestih z izvirnikom. — In kljub temu, da je vesten, se čita gladko, kakor bi bral izvirno slovenščino. Rado se zgodi, da prevajavca zavede sorodni slovanski jezik in začne hrvatovati, rusovati itd. Pri tem prevodu bi ugovarjal samo besedi: „odražati se“. Trikrat rabi pisateljica to rusko besedo v pomenu: odsevati. Ne vem, če se udomači, in tudi potrebno ni. Takisto je z besedo „plaznice“. Narod jih pri saneh ne pozna, pač pa pri plugu. Za nje bi se rabil vsepovsodi domač izraz krivine. Sicer pa, kakor že omenjeno, je prevod točen in gladek.

Zelo umesten in za širše kroge zelo potreben je uvod, katerega je spisala M. Govekar

tež zbirki. V kratkem pregledu očrta razvoj ruske moderne, poda življenjepise književnikov, našteje vsa dela in zariše smer na splošno. Zelo zanimiv je stavek str. 12.: Danes beletristično slovstvo ni več l'art pour l'art, nego je visoka pesem, kličoča „in tyrannos“. S tem stavkom in s to sodbo o namenu slovstva so potemtakem ruski modernisti izpodbili toliko poviševani izrek „l'art pour l'art“. In prav imajo. Vsak spis, če je kaj vreden, mora imeti idejo. Jasno izražena ideja je pa že tendenca — torej ga ni spisa, ki zaleže, da ne bi bil tendenčen. Kdor bi pisal brez ideje, piše brez tendence, tisti je pa mehanik, igračkar z besedami. Seveda je nekaj drugega pisati „in usum delphini“. O tem ne govorimo v umetnosti. In kake ideje zanašajo ruski modernisti v svet? Vsesplošno idejo svobode, boj za visoke cilje, koprnenje bosjakov, njih trud in napor — kvišku. S kako grozoto opiše veliki pesimist Andrejev v simbolni sliki „Stena“ ta krvavi boj gobovcev in lakotinov! Mrjó ob steni, na kosce trgajo drug drugega, stena krvaví, ko butajo s prsi vanjo — vsi propadejo, stena, ki vodi v deželo vzorov, se pa ne gane. Vseposvodi so dali duška ti zastopniki pod knuto trepetajočega naroda hrepenenju po osvoboditvi. In zato je značilno, da nahajamo pri njih („Ded Artrip in Ljonka“ — Gorkij, „Izgubljeni sin“ — Čirikov i. t. d.) tako pogosto konflikt med očetom in sinom — med staro, v tlaki in verigah okorelo strujo in med novodobno, po svobodi koprnečo misijo mladih. Oče govori sinu: „Narod je sedaj prava drhal, kriči, da gladuje, v resnici pa pijančuje... A zaradi teh lenuhov pogublajo sanjarji sami sebe... Dokler ne postane volk krotak, ga ne moreš spustiti z verige...“ In sin gleda očeta z nerazumevajočimi očmi... (Čirikov, „Izgubljeni sin“, str. 371.). In zopet govori sin o očetu, ki je vtelešena sila, ki prevzame sinu ženo: „Uiti moram... Brezsrčni ste... kje imate Boga? Samo na jeziku... A tam so drugačni ljudje. Njih duše živé v Kristu in njih srca so polna ljubezni...“ (Gorkij, „Na plavih“). In tako konča Bunin bajko o Velgi s stavkom svojega evangelija: „Neprijazno, grozno je morje, mnogo je trpljenja v življenju, toda velika je radost — trpeti za brata.“ Na ta način se dvigajo po vseh spisih kakor veliki in mali valovi iste ideje, isto hrepenenje, ki izzvené vsi v taisti refren. In nositelji teh misli so — bosjaki. Nemirni ljudje, potepuhi, ki sovražijo red, ki ljubijo samo svobodo, ki vzklikajo: Zebe me, stradam, trpim žejo, ali prost sem... Če si tudi odgriznem glavo, ni besede mi ne more nihče reči...“ Zabavljajo

na ves obstoječi red, pravico do življenja odrekajo vsakomur, ki ni za delo — sami pa ne delajo, beže od kraja v kraj, nemirni, brez življenske energije. Brezdvomno je to refleks iz duš avtorjev samih. Peza robstva je pripognila ruski narod do tal, odzgoraj se je razširil smrad do prahu blatnega sela, ves birokratski parfum ga ni mogel udušiti — in zganila se je narodova duša in v njenem imenu kličejo bosjaki, ki nimajo izgubiti drugega kakor življenje — in še to bratu na korist. In sedanost kaže, da ti klicarji niso vpili v gluhe stene — ruski narod vstaja, kri teče, ali upati je, da iz krvi bosjakov vzrastejo prava in temelji boljših dni. *Fr. S. Finžgar.*

Anton Linhart: **Županova Micika**. V Gabrščkovi „Taliji“ zv. 20. Gorica 1905. — Letos smo dobili, kar je pri nas jako redko, izdajo starejšega slovenskega pisatelja. V Gabrščkovi „Taliji“ je izšla Linhartova po Richterju prirejena igra „Županova Micika“. Zanimivejša bi bila pač druga Linhartova igra „Veseli dan ali Matiček se ženi“, a z veseljem primemo tudi to manjše Linhartovo delce v roko. — O predgovoru, ki podaja večinoma znana data, in o predigri ter poigri, ki nimata literarne vrednosti, hočemo molčati in se omejiti zgolj na „Županovo Miciko“ in na redakcijo, kakor jo nam kaže Govekarjeva izdaja. Linhartova „komedija v dveh aktih“ je prirejena po igri „Die Feldmühle“ tedaj priljubljenega avstrijsko-nemškega pisatelja Richterja in učinkuje še sedaj s svojo situacijsko komiko. Tvarina je širšim krogom znana po Vošnjakovi veseloigri „Svoji k svojim“. Mestni gospod, Süsheim, zalezuje pošteno kmetiško dekle Miciko. Ta zaupa njegovemu prilizovanju in ne mara Anžeta, ki bi jo imel rad za ženo, a skrbno varuje svoje poštenje.

Ker ji Süsheim drugače ne more do živoga, hoče z njo na videz skleniti ženitovanjsko pogodbo in jo potem zapeljati. Toda vmes pride bogata vdova Podgorska, nevesta Süsheimova, in obe spoznata, kakega ženina sta imeli. Za kazen morata Süsheim in njegov prijatelj Windberg biti navzoča, ko piše od Windberga najeti pisac Glažek ženitovanjsko pismo za Miciko in Anžeta, in povrh izgubi Süsheim še svojo bogato nevesto.

Dejanje torej ni posebno globoko, tudi motivacija je tupatam pomanjkljiva, a pointa proti gosposkim postopačem je dobro izražena, in zato se „Županova Micika“ še danes igra z uspehom.

A pri Govekarjevi „novi, predelani“ izdaji v „Taliji“ se mora začuditi človek precej izpo-